

Tisdagen den 4 mars

Kl. 16.00

Förhandlingarna leddes till en början av herr andre vice talmannen.

§ 1 Justerades protokollet för den 21 februari.

§ 2 Om handikappvänliga personvagnar i järnvägståg

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr *Gustavssons* i Alvesta (c) den 31 januari anmälda interpellation, nr 24, och anförde:

Herr talman! Herr Gustavsson i Alvesta har frågat mig om jag är beredd att medverka till att en del av SJ:s personvagnar görs handikappvänliga och att sådana vagnar skall finnas åtminstone på fjärrgående tåg och på andra linjer med hög resandefrekvens.

Frågor sammanhängande med de handikappades behov av särskilda åtgärder och arrangemang inom kommunikationsväsendet behandlas fortlöpande av de statliga trafikverken. Inom vissa verk arbetar särskilda samarbetsgrupper med hithörande frågor. I dessa grupper ingår företrädare för handikapprörelsen.

Under senare år har särskilda bestämmelser införts och åtgärder vidtagits som medfört och kommer att medföra förbättringar vad gäller kommunikationsväsendets anpassning till de handikappades speciella krav.

För att överväga de ytterligare möjligheter som finns att underlätta resandet för de handikappade har jag tillkallat särskilda sakkunniga. Dessa avser att avlämna ett betänkande under innevarande år.

Den av herr Gustavsson aktualiserade frågan behandlas självfallet av utredningen. I avvaktan på utredningens ställningstaganden är jag inte beredd att närmare kommentera frågan om anpassning av järnvägs-vagnarna till de handikappades behov.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret.

Denna fråga har mycket stor betydelse för handikappgrupperna och naturligtvis särskilt för de rullstolsbundna. Vi har ju under senare år arbetat ganska mycket, och kommer att fortsätta med det, för att få färdtjänsten utbyggd i kommunerna. Men när vi sedan tittar på de övriga kommunikationerna och då i första hand på SJ ser vi att det egentligen inte hänt någonting.

Det framställdes en interpellation redan 1972 och statsrådet svarade

Tisdagen den
4 mars 1975

Om handikappvänliga personvagnar i järnvägståg

*Om handikappvän-
liga personvagnar i
järnvägståg*

herr Börjesson i Falköping på just dessa frågor torsdagen den 2 november. Då meddelade statsrådet att en särskild arbetsgrupp med företrädare för SJ och handikapporganisationerna höll på att sammanställa önskemål från olika handikappgrupper för att underlätta deras SJ-resor. Det hade varit intressant att få veta vad som kommit fram genom denna sammanställning, om det är med anledning av den som statsrådet tillsatt den utredning som åberopas i svaret.

Vi vet att man på många håll har skapat möjligheter för de handikappade att komma till semesterhem. Jag tänker exempelvis på handikapprörelsens eget hotell i Åre - Årevidden - som är förnämligt när det gäller handikapputrustning. Men när det gäller att komma till denna plats uppstår svårigheter. Jag har vid olika tillfällen träffat rullstolsbundna resenärer på tåg och sett vilka oerhörda svårigheter de har. SJ-personalen, det vill jag säga, gör allt för att hjälpa dessa människor. Men hur är det i en tågvagn? Det är nästan omöjligt att ta sig fram med en rullstol, det går inte att komma in på en toalett osv. Därför menar jag att detta är en fråga med hög prioritet.

Jag tog i min interpellation upp just frågan om man inte borde iordningställa ett mindre antal vagnar med speciell inredning så att de rullstolsbundna personerna kunde förflytta sig och på det sättet få möjlighet att använda hela svenska folkets järnväg. Den bör ju också vara till för de handikappade.

Jag hoppas att den här utredningen lägger fram sitt material snart och att det ger resultat. Jag läste i Svensk Handikapptidskrift för en tid sedan ett reportage från en resa tillsammans med en handikappad. I en av rubrikerna stod det att Norling och Peterson borde varit med på den här resan och verkligen upplevt hur det är att färdas i rullstol på SJ.

Det hade varit värdefullt om interpellationssvaret också hade inrymt en viljeyttring från kommunikationsministerns sida, men jag är medveten om att eftersom utredningen arbetar får vi avvakta dess resultat. Jag vill emellertid än en gång understryka nödvändigheten av att det kommer fram förslag som ger de handikappade bättre möjligheter och att förhållandena underlättas för dem när det gäller att åka med SJ.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Jag vill bara som komplettering till mitt första inlägg säga att orsaken till tillsättandet av de sakkunniga låg i utredningsbetänkandet Bättre socialtjänst för handikappade, som avlämnades 1970. Där sades bl. a. att det kunde finnas anledning att genom en särskild arbetsgrupp mera samordna och klarlägga behoven av en anpassning av kommunikationsväsendet för de handikappade. Det var bakgrunden till tillsättandet av den nu pågående utredningen.

Jag vill gärna instämma med herr Gustavsson i Alvesta när han säger att detta är en mycket angelägen fråga. I takt med att vi andra som har förmånen att vara fysiskt friska vill på allt sätt söka snabba upp

vårt resande kommer utan tvivel de människor som genom olyckshändelser eller av andra orsaker dras med handikapp ytterligare efter. Därför finns det starka skäl för att man både snabbt på det arbete som nu pågår och i andra sammanhang från dag till dag försöker göra vad som är möjligt att göra.

Jag har alltså inte någon annan uppfattning än herr Gustavsson i Alvesta om vikten av att snabbt komma till resultat, men jag förlitar mig på – som jag sade i mitt svar – att arbetsgruppen i det förslag den kommer att lägga under detta år också skall ha tagit intryck av debatten.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3 Om förslag till riksdagen rörande omläggning av villabeskattningen

Herr finansministern STRÄNG erhöll ordet för att besvara herr *Bohmans* (m) den 31 januari anmälda interpellation, nr 23, och anförde:

Herr talman! Herr Bohman har frågat mig om jag är beredd att framlägga förslag till omläggning av villabeskattningen i syfte att förhindra den betydande reella skattehöjning som egnahemsägarna eljest skulle drabbas av samt när i så fall ett sådant förslag skulle föreläggas riksdagen.

De höjda taxeringsvärdena är en följd av den värdestegring på villor som inträffat sedan 1970 års fastighetstaxering och som dokumenterats genom gjorda försäljningar. Jag vill samtidigt erinra om att taxeringsvärdena beräknas försiktigt eftersom man utgår från 75 % av 1973 års marknadsvärden.

De höjda taxeringsvärdena är ett uttryck för värdestegringen. Härav följer en viss ökning av boendekostnaden som emellertid också bör ses mot bakgrunden av den samtidiga kostnadsutvecklingen för hyreslägenheter. Med hänsyn till att ett stort antal ägare av radhus och egnahem har låga eller måttliga inkomster finns det emellertid anledning att vidtaga åtgärder för att begränsa de skattemässiga konsekvenserna av 1975 års fastighetstaxering. Förslag om en justering av villabeskattningen kommer att redovisas för riksdagen i samband med förslag till ändring av den statliga inkomstskatten för år 1976.

Herr *BOHMAN* (m):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret.

Anledningen till denna interpellation har naturligtvis varit de minst sagt motsägelsefyllda uttalanden som förekommit under de senaste månaderna från regeringens sida då det gäller taxeringshöjningarna på egnahem. Jag syftar då på bostadsministerns uttalanden i höstas att å ena sidan vi inte bör införa sådana villabeskattningsregler att boendekostnaderna "påtagligt skärps för hushåll i egnahem med normal storlek och standard", och å andra sidan att han inte var beredd att förorda

*Om förslag till
riksdagen rörande
omläggning av
villabeskattningen*

några ändringar i gränserna för höjning av intäktspocenten med hänsyn till väntade taxeringsvärdehöjningar. Jag tänker också på skatteutskottets majoritets förväntningar om att finansministern skulle uppmärksamma konsekvenserna av taxeringsvärdehöjningarna för villaägarnas vidkommande och lägga fram erforderliga förslag i anledning härav, en uppfattning till vilken också skatteutredningens majoritet sedermera anslöt sig. Slutligen syftar jag på finansministerns eget svar på en telefonväktarfråga i januari, att finansministern inte hade för avsikt att föreslå någon ändring av värdegränserna.

Det är, herr talman, inte besynnerligt att det efter sådana uttalanden råder stark oro och osäkerhet bland landets egnahemsägare, när taxeringsvärdena går i höjden med omkring 40 %, på många håll med betydligt mer. Redan den omständigheten att taxeringsvärdena höjs är naturligtvis ägnad att skapa bekymmer. Taxeringsvärdehöjningen leder ju för alla till högre beskattning, trots att i regel ingenting inträffat som förändrat det reella värdet på vederbörandes egendom.

Nu ligger det emellertid i sakens natur och i själva fastighetsbeskattningssystemet att en anpassning av fastighetsvärdena efter marknadsläget och penningvärdet måste leda till att värdet på vederbörandes tillgångar ökar och därmed också beskattningsunderlaget. Därom är alltså från enbart logiska och beskattningsrättsliga utgångspunkter i sig ingenting att säga.

Men vad som upprört egnahemsägarna är att inflationsutvecklingen inte bara leder till stigande skatter utan också till högre skattesatser. Egnahemsägarna har svårt att förstå att deras bostadskostnader utan deras förskyllan på detta sätt skall dubbelbeskattas eller, om man så vill, straffbeskattas.

Det är en grupp egnahemsägare som blir särskilt hårt drabbad, nämligen pensionärerna. I debatten om de höga taxeringsvärdena har den gruppen kommit i bakgrunden. Genom att pensionärernas bostadstillägg inte bara är knutna till folkpensionärernas inkomster utan också till deras förmögenhet kan den nominella höjningen av deras förmögenhet och av den avkastning därpå som schablontaxeringen medför leda till att deras bostadsbidrag avtrappas. I sak har deras inkomstläge, deras förmögensställning och deras försörjningsmöjligheter över huvud taget inte förändrats, men trots detta medför bostadsbidragssystemet och inflationen att de kan försättas i ett sämre läge än tidigare, när fastighetsvärdena nu räknas upp. Den grupp av människor det här är fråga om lär, i motsats till vad som i varje fall teoretiskt skulle kunna göras gällande i fråga om andra grupper, inte vara inriktad på att genom försäljning av det egnahem, till vilket de kanske sparat under hela sin livstid, ta ut de höjda fastighetsvärdena i reda pengar. De egnahemsägande pensionärerna måste därför uppfatta det som nu kan komma att ske som moraliskt anstötligt.

I sitt interpellationssvar talar finansministern om den "värdestegring" som skett, och finansministern gör det på ett sådant sätt att man i varje

*Om förslag till
riksdagen rörande
omläggning av
villabeskattningen*

fall får ett intryck av att finansministern menar att det i regel är fråga om en verklig värdestegring och inte bara om en nominell ökning som beror på att vårt land inte har kunnat hålla prisutvecklingen under kontroll. Men under den femårsperiod som det nu är fråga om har pengarna förlorat omkring 44 % i värde, och som jag nyss framhöll utgör genomsnittet av taxeringshöjningarna 40 %, alltså något lägre än inflationen.

Jag skall ingalunda bestrida att efterfrågan på småhus många gånger kan ha drivit priserna i höjden och att den efterfrågan kan spela en roll i detta sammanhang, men den helt avgörande faktorn är inflationen. Jag tycker att landets finansminister kunde ha kostat på sig att säga det i detta interpellationssvar och inte bara tala om en värdeökning, som om det vore fråga om en reell stegring av värdena.

Sedan drar finansministern också en parallell med kostnadsutvecklingen för hyreslägenheter och gör gällande att den ökning av boendekostnaderna som nu drabbar villaägarna måste betraktas också mot bakgrunden av de ökade kostnaderna för hyreslägenheter. Men den parallellen är inte godtagbar, för det är inte inflationen som sådan eller höjda taxeringsvärden som har medfört automatiskt höjda boendekostnader i det bestående hyreshusbeståndet. Det är stigande lönekostnader, avgifter och taxor. Samma slags kostnader har ju också drabbat villaägarna, men naturligtvis inte på ett lika slående sätt, det skall jag gärna medge, eftersom egnahemsägarna själva utför en stor del av det arbete som i hyreshusbeståndet måste avlönas och därför beskattas – ett argument så gott som något för ett vidgat bostadsägande.

Herr talman! Jag upprepar: anledningen till den här interpellationen har varit de många motsägelsefyllda uttalandena från regeringens sida och den djupa oro som i dag förekommer bland landets egnahemsägare. Jag har menat och menar fortfarande att det helt enkelt borde vara regeringens skyldighet att dämpa den oron och att på ett tidigt stadium göra klart för den här stora gruppen av människor att regeringen är beredd att se till att den omsändigheten att pengarna förlorar i värde inte skall behöva leda till att egnahemsägarnas standard försämras – och försämras mer än penningvärdet.

Finansministern har nu på min fråga meddelat att förslag om en justering av villabeskattningen kommer att redovisas för riksdagen i samband med förslag till ändring av den statliga inkomstskatten för 1976, och det är bra. Men vi vet fortfarande inte vad förslaget kommer att innebära, och därför tillåter jag mig att ställa några frågor till finansministern.

För det första: Kommer finansministern att se till att schablonvärdegränserna räknas upp i relation till inflationen, så att de höjda taxeringsvärdena inte får en dubbelt skattehöjande effekt?

För det andra: Är finansministern också beredd att se till att de förmögenhetsgränser räknas upp över vilka beräkningen av folkpensionärernas s. k. fiktiva inkomster skärps och risk för nedtrappning av bostadstillägen inträder?

*Om förslag till
riksdagen rörande
omläggning av
villabeskattningen*

För det tredje: Är finansministern beredd att – som den moderata representanten i skatteberedningen herr Krönmark krävde – justera det s. k. villaavdraget, så att även det anpassas till inflationsutvecklingen? Det skulle alltså höjas från 500 kr. till 700 kr.

Låt mig till sist, herr talman, i det här sammanhanget beröra en annan fråga, som också den sammanhänger med gällande principer för fastighetstaxeringen och som kan få särskilt stötande konsekvenser i samband med höjningar av taxeringsvärden och uppflyttningar i högre skatteklasser. Jag syftar på beskattningen av ett tvåfamiljshus med två skilda ägare, vilket inte alls är en ovanlig boendeform. Ett sådant tvåfamiljshus beskattas som bekant med hänsyn till det sammanlagda värdet av de två lägenheterna eller, rättare sagt: huset betraktas som en enhet trots att det består av två bostäder, som var och en har sin ägare. Därefter påförs hälften av själva skattebeloppet vardera ägaren. Detta leder till att huset beskattas enligt en högre skattesats än vad som skulle ha varit fallet om de två familjerna var ägare till exempelvis två bredvid varandra liggande radhus.

Nu kan finansministern naturligtvis säga att den skattemetodiken sammanhänger med regeringens syn på förmögenhetsbeskattningen över huvud taget på andra områden. Men konsekvenserna för de här två familjerna är inte rimliga. Det finns ingen logik i att behandla ett sådant här tvåfamiljshus, där lägenheterna ligger ovanpå varandra, på ett annat sätt än ett tvåfamiljshus där lägenheterna ligger bredvid varandra, i exempelvis radhus.

Den här frågan är ingalunda betydelslös för de enskilda. Om exempelvis två separata enfamiljshus bostäder med taxeringsvärde på tillsammans 270 000 kr. – dvs. vart och ett 135 000 kr. – skulle beskattas separat blir det sammanlagda skattebeloppet 4 200 kr. lägre än när man tillämpar nuvarande taxeringsförfarande, som vi kan kalla samtaxering. Om taxeringsvärdet av de här fastigheterna höjs med 40 % – vilket nu är fallet – stiger skillnaden i skatt i de här båda fallen till mer än 9 000 kr. Skattehöjningen blir vid separat taxering 69 % och vid samtaxering 90 %. Jag tycker att det är stötande. Tycker inte herr Sträng det också? Är finansministern beredd att göra någonting åt det här?

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Herr Bohman började med att ta upp frågan om de motstridande upplysningar som tidigare har givits i det här ärendet. Jag kan självfallet bara svara för mig själv, och i det avseendet kan jag erinra mig vad jag sade i en telefonväktarmottagning, om jag får använda det uttrycket, den 11 januari innevarande år. Där svarade jag: Förmodligen finns det inte någon större anledning att justera gränserna. Däremot tror jag att det är nödvändigt att ändå göra någonting genom en justering av villaavdraget i inkomstdeklarationen.

I bakgrunden låg, som herr Bohman själv erinrar om, ett förslag från skatteutredningen. Denna hade utformat tentativa förslag till uppräknig

av detta avdrag men avstod från att definitivt bestämma sig på den punkten, med hänsyn till att man visste så pass litet om taxeringsresultatet. Om vi skall fortsätta att plöja i vad som varit vill jag också säga, att närmare 90 % av alla småhus föll under 150 000-kronorsgränsen enligt den gamla taxeringsmodellen. Naturligtvis kommer en och annan villa att överskrida denna gräns. De ekonomiska konsekvenserna blir emellertid inte så förskräckligt besvärande, eftersom man har kvar 2-procentsberäkningen på de första 150 000 kronorna. Procentsatsen höjs sedan till 4 % för det som ligger över denna gräns.

Vi har undersökt hur fördelningen skulle te sig efter den företagna uppräknings av taxeringsvärdena, vilken är – det erkänner jag villigt – starkare än vad man kanske hade räknat med. Vi hade väl inte förutskickat en sådan höjning vid samtalen om dessa frågor i höstas i anslutning till bostadspropositionen. Men även vid en uppräkning av fastighetsvärdena med 40 % visar det sig att 80 % av alla småhus inte berörs av gränsproblemet. Dessa 80 % är naturligtvis ändå berörda av höjningen av taxeringsvärdena, eftersom de kan få en uppräkning av dessa med 30 000–40 000 kr. som skall taxeras med den reguljära procentsatsen 2 %. Om det nu är så, som herr Bohman yttrade, att de pensionärer som i allt väsentligt har betalt sina hus i regel är i små ekonomiska omständigheter, kan man ändå inte hjälpa dem med en gränsjustering utan uteslutande genom en justering av avdragen.

Det var väl närmast mot den bakgrunden som jag i likhet med skattekommittén gjorde den prioriteringen att avdragen var det första som borde aktualiseras. Huruvida man skall göra en gränsjustering vet man när man ser det slutgiltiga taxeringsresultatet.

Herr Bohman slutade med direkta frågor på olika avsnitt, bl. a. om hur det aviserade förslaget kommer att se ut. Herr Bohman är väl inte överraskad om jag säger att jag faktiskt inte kan ge svar på det i dag. Så långt det är möjligt brukar jag försöka iakttä den respekten mot riksdagen att inte tala om propositionernas innehåll förrän riksdagen har fått propositionerna sig förelagda. Jag vill därför inte gå herr Bohman till mötes genom att här redogöra för mina egna funderingar. Det kommer en proposition om detta, och då får vi tillfälle att framföra våra uppfattningar.

Herr Bohman hade vissa synpunkter på hur en sådan proposition skall utformas. Alla de synpunkter som herr Bohman anförde kommer att bedömas innan propositionen skrivs, vilket emellertid inte är någon garanti för att herr Bohmans önskemål blir tillgodosedda – det bör jag kanske reservationsvis erinra om för att inte bli beslagen med tvektan.

Jag har nu så länge varit finansminister att jag flera gånger med fem års mellanrum fått uppleva hur det problem vi nu behandlar aktualiserats. Jag menar att vi så långt det är möjligt har tagit rimliga hänsyn till småhusägarna, villaägarna och egnahemsägarna, genom att vid varje tillfälle göra de justeringar som kan presteras på grundval av en objektiv värdering. Vi kommer att göra det även denna gång, men jag är rätt

Tisdagen den
4 mars 1975

*Om förslag till
riksdagen rörande
omläggning av
villabeskattningen*

övertygad om att herr Bohman inte blir nöjd. Det får vi emellertid tala om då.

Herr talman! Mer har jag faktiskt inte att säga. Jag vet att herr Bohman blir besviken över att han inte nu får svar på sina frågor. Han kommer att få svar på frågorna, men det blir inte just i dag.

Herr BOHMAN (m):

Herr talman! Det är klart att finansministern inte kan göras ansvarig för motstridiga uttalanden av regeringskolleger; det har jag aldrig heller gjort gällande. Däremot blir effekten av sådana motstridiga uttalanden från regeringen rätt allvarlig för de människor som plötsligt ser sin ekonomiska situation avsevärt försämrad. Det skapar oro, och det borde vara ett starkt intresse för vem som helst i regeringen som har tillfälle till det att försöka lugna människorna.

Den viktigaste anledningen till att jag framställde interpellationen till finansministern var just uttalandet i Sveriges Radio. Jag kan förstå att man som finansminister inte gärna vill binda sig, men å andra sidan får sådana kategoriska uttalanden, nämligen att finansministern inte är beredd att justera värdegränserna – det uppfattades på det sättet – allvarliga konsekvenser för de enskilda människorna och för deras förtroende för statsmakterna.

Vad det här är fråga om är inte att taxeringshöjningarna i och för sig leder till skattehöjningar – det är en automatik som hänger ihop med skattesystemet – utan att inflationen gör att skattehöjningarna blir större än vad de skulle behöva bli, om det bara var inflationen som spelade en roll. Villaägarna kommer upp i skikt där det tas ut en högre procentsats fastän villan är densamma som förut. Pensionärerna finner att den omständigheten att deras villa blir dyrare därför att inflationen har tagit sitt leder till att de får nedtrappade bostadsbidrag.

Jag menar att det borde ha legat i regeringens intresse – men jag skall inte ge regeringen råd; den tänker väl på sig själv ibland – att gå ut och lugna människorna och säga till dem, att de konsekvenser som inflationen här får, och som måste uppfattas som stötande, har regeringen all vilja att rätta till, oberoende av hur många det är som drabbas av dem.

Efter de här taxeringshöjningarna kommer – om man tar hänsyn till statistiken fram till 1970 – var femte villa att klassas som lyxvilla, medan det förut var bara var tjugonde villa. Då har man inte tagit hänsyn till 200 000 nya villor och radhus som har kommit till, av vilka den alldeles överväldigande majoriteten på grund av inflationen kommer att ligga över gränslinjen 150 000 kr. Även om jag räknar bort de nya villorna – vilket man ju inte bör göra – kommer inom Stockholmsområdet mer än hälften av alla småhus över 150 000-kronorsstrecket. Det är så många att, om man skall se det här kvantitativt som finansministern gjorde, det väl borde finnas anledning att gå ut och tala om för folk att sådana här orättvisor är regeringen beredd att göra någonting åt.

Jag kan hysa all förståelse för att en finansminister har respekt för riksdagen. Ibland har man ju undrat hur det förhåller sig därmed, och därför är det bra att få en sådan deklaration. Detta borde emellertid inte hindra ett uttalande av ungefär den här innebörden: "Jag, finansminister Gunnar Sträng, kan inte acceptera skärpningar av själva skattesatserna eller konsekvenser för pensionärerna som inte är direkt proportionella mot inflationens storlek." Den oro som finns ute i landet skulle då ha stillats. När människorna – och det är rätt många människor som är småstugeägare; 1,2 miljoner hushåll är det väl – har arbetat ihop sina hus, som de har byggt själva, har de som alla andra gjort en långsiktig planering med kalkyler och bedömningar för framtiden. De skattehöjningar som det nu är fråga om – för flertalet i Stockholm går de kanske upp till ett par tusen kronor – kan omkullkasta deras ekonomiska planering och göra det svårt för dem att behålla sina hus. Det borde alltså vara ett intresse även för regeringen att försöka klara upp sådant genom lugnande uttalanden.

Jag ställde tre frågor. Jag fick inte något svar på dem, och efter finansministerns uttalande kommer jag tydligen att bli besviken i de tre hänseenden där jag önskade förändringar. *Min* besvikelse kan jag väl bära. Men de som framför allt blir besvikna är de många människor som direkt berörs av detta. Det är dem som jag nu speciellt tänker på.

Det kan hända att det berodde på ett förbiseende att finansministern inte svarade på frågan om tvåfamiljshuset. Hur ser finansministern på dem? Jag tycker att det vore värdefullt att få ett svar i varje fall på den frågan. Det behöver ju inte innebära några löften att redovisa om finansministern tycker att det är rättvist eller orättvist att de skall drabbas bara därför att lägenheterna ligger ovanpå varandra i stället för bredvid varandra.

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Den här oron som herr Bohman talar om är väl i allt väsentligt betingad av den gamla kända erfarenheten att allting skall dramatiseras och många gånger presenteras ofullständigt. Herr Bohman kom ju själv, efter vad jag förstod, upp i talarstolen här i dag utan att ha en aning om den moderation som jag ändå ålade mig när jag gjorde mitt uttalande den 11 januari. Jag ifrågasatte om det fanns någon anledning att röra gränserna. Men jag sade att det finns anledning att se vilka följder fastighetstaxeringen har, och då får man se på det specifika avdraget. Det sistnämnda har emellertid förmodligen inte herr Bohman observerat, och jag förlåter honom det. Det är inte heller någon tidning som har observerat det. Däremot har jag i stor omfattning fått mig till livs, i olika pressorgan, att Sträng säger ett absolut benhårt nej till varje justering med hänsyn till de höjda taxeringsvärdena.

Nu har vi ju för bara tre fyra veckor sedan fått dessa taxeringsvärden. Just nu är det besvärstid som bör utnyttjas i den mån man har blivit orimligt högt upptaxerad, och sedan kommer de skattemässiga verk-

*Om förslag till
riksdagen rörande
omläggning av
villabeskattningen*

ningarna 1976. Självfallet hinner svenska folket upplysas om vad regeringen ämnar göra. Så förskräckligt bråttom är det inte. Den debatt vi har haft i dag har väl också gjort sitt till för att understryka att det kommer en proposition på detta område. Om det i någon mån kan lugna, så är det ju bra. Men jag tror att herr Bohmans uppfattning om hur en sådan proposition skulle se ut är mer accentuerad i fråga om skattekonsekvenserna än vad min uppfattning är. Därför är det väl riktigt att vi väntar med den debatten tills propositionen kommer.

Jag tycker inte heller att jag har någon anledning att över huvud taget ge mig in på detta med tvåfamiljshusen – om det är ett rättvist eller ett orättvist taxeringssystem som numera tillämpas. Vi gör en bedömning över hela fältet, och resultatet av den bedömningen kommer att presenteras för riksdagen. Om man talar om inflationen – och det har ju herr Bohman gjort med stor flit – är det klart att villaägarna drabbas i viss utsträckning genom att det blir en värdestegring på fastigheterna därför att folk letar efter realvärden i en inflationistisk utveckling. Men jag tror att det finns medborgarkategorier som har farit mer illa av inflationen än vad de kategorier har gjort som har sina slantar placerade i realvärden av typen villor och egna hem.

Herr BOHMAN (m):

Herr talman! Jag skall inte längre envisas med att försöka avkräva finansminister Gunnar Sträng besked som han inte vill lämna.

Men man måste väl ändå fråga efter orsaken till att finansminister Gunnar Sträng är så tystlåten. Han borde ju kunna tala om för oss att han innerst inne tycker att det är fel att de gränser som han har satt för olika procentsatser vid beskattningen av villor skall leda till dubbla skatteskärpningar enbart på grund av inflationen. Vederbörande har ju inte fått någon som helst förmögenhetsökning. Därför bör dessa gränser flyttas uppåt i takt med inflationen. Det blir ju en dubbel effekt genom uppflyttningarna i de olika skikten. Och jag tycker att finansministern borde kunna säga att det kan inte ha varit avsikten, när skalan konstruerades, att människor som inte blir rikare på grund av inflationen skall beskattas efter en högre procentsats därför att inflationen sätter in.

I stället gjorde alltså finansministern ett uttalande av motsatt innebörd i radion. Det är väl troligt att det – som alltid är fallet – dramatiserades.

Men man kan när det gäller människornas reaktioner med anledning av sådana uttalanden fråga sig i vad mån reaktionerna är spontana eller beroende av att tidningarna "spelade upp" vad som sades. Men svaret på den frågan är skäligen ointressant. Det avgörande är att herr Strängs uttalande skapade en oro som borde ha föranlett regeringen att gå ut och säga att självfallet skall vi se till att de här värdegränserna skall ligga, i reella termer så att säga, där de ursprungligen avsågs att ligga med tanke på skatteeffekten. Det uttalandet får vi tydligen fortfarande vänta på.

Att finansministern inte vill svara på frågan om tvåfamiljshusen får jag väl bara notera. Finansminister Gunnar Sträng brukar emellertid inte vara så "abstrakt" i sina framträdanden i andra sammanhang.

Den omständigheten att villaägarna eventuellt har det något bättre än andra, därför att de har vissa realvärden, behöver ju i och för sig inte innebära att orättvisa konsekvenser inte skall rättas till. Jag tycker inte att det är något argument – det finns de som haft det ännu bättre i så fall. Huvudsaken är att det har blivit orimliga och orättvisa följder för en stor grupp människor. Då borde det ligga i regeringens intresse att rätta till saken.

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Jag har inte så mycket mer att säga. Men vi kan ju ändå erinra oss att när den här schabloniseringen av villabeskattningen infördes 1954 arbetade vi med andra förutsättningar än de som gäller i dag. Vi hade då en allmän marknadsränta som på den långa marknaden låg på 3,5 % eller, om jag går tillbaka till gamla statsobligationer från slutet av 1940-talet och början av 1950-talet, på 3 %. Följaktligen fixerade man intäktsp procenten för villaägarna till 3 %.

Sedan har vi haft en ränteutveckling som ju höjt den gamla marknadsräntan upp till 8,5 %, om jag tar den billigaste kapitalmarknadsräntan, och vi har gått ned med den inkomstberäkning som gäller för villorna till 2 %, vilket även efter upptaxeringen gäller för 80 % av alla villor. Det är helt enkelt ett annat utgångsläge i dag än när vi startade, och förutsättningarna för schablontaxeringen är annorlunda.

Detta spelar naturligtvis också en roll när man bedömer huruvida de taxeringsregler vi nu har är obilliga eller relativt rimliga. Jag menar att de är relativt rimliga och kommer att vara det, även om man inte kan tillgodose herr Bohmans önskemål på den punkten.

Herr BOHMAN (m):

Herr talman! Jag skall gärna medge, herr finansminister, att ränteförutsättningarna kan betraktas som något annorlunda nu än vad de var en gång i tiden. Men om regeringen har den uppfattningen, att dessa annorlunda förutsättningar skall leda till att man bör räkna upp procenttalen, då borde regeringen utarbeta en proposition och lägga den på riksdagens bord, så att riksdagen får fatta ett beslut i frågan. Man skall överlåta åt inflationen att ordna saken. Vill man ändra i sak skall det ske på vanligt sätt genom en proposition som vi får behandla i riksdagen. Jag vill påminna finansministern om att man så sent som i höstas fattade beslut om värdegränserna. Då förde man inte det resonemang som herr Sträng nu för om att procenttalen strängt taget är för låga och borde räknas upp därför att förutsättningarna förändrats.

Överläggningen var härmed slutad.

Tisdagen den
4 mars 1975

Om socialgruppsindelningen

Herr finansministern STRÄNG erhöill ordet för att besvara fru Jacobssons (m) den 31 januari anmälda interpellation, nr 26, och anförde:

Herr talman! Fru Jacobsson har frågat mig om den arbetsgrupp som i början av 1960-talet tillsattes inom statistiska centralbyrån för att studera och utarbeta ett förslag till ny socialgruppsindelning fortfarande är verksam och, om så är fallet, när man kan förvänta sig ett förslag från denna grupp.

Vid statistiska centralbyrån infördes i samband med riksdagsmanna-valet år 1911 ett valstatistiskt system. För att vinna större överskådlighet sammanfördes olika yrkesgrupper till tre huvudgrupper, som så småningom benämndes socialgrupp 1, 2 och 3. Indelningen används numera inte i denna form i officiell statistik men förekommer trots detta inte sällan i dagligt tal, i massmedia och i vissa undersökningar.

En besläktad indelning, en socio-ekonomisk gruppering, infördes efter internationell förebild i 1960 års folk- och bostadsräkning.

År 1965 tillsattes inom statistiska centralbyrån en arbetsgrupp för att utarbeta förslag till en ny socialgruppsindelning. Arbetsgruppen lade år 1967 fram ett förslag som centralbyrån sände på remiss till bl. a. de politiska partierna. Svaren var i stort kritiska mot det presenterade förslaget men uttryckte ändå önskemål om en ny indelning. Arbetet lades tillfälligt ned men återupptogs i slutet av år 1970, då en arbetsgrupp åter bildades inom centralbyrån.

Arbetsgruppen har under utredningens gång avgivit delrapporter. Ett förslag till en socio-ekonomisk gruppering av individer sändes i slutet av år 1974 ut på remiss och är för närvarande under behandling. Statistiska centralbyrån räknar med att ta ställning till det fortsatta arbetet med en svensk socio-ekonomisk gruppering av individer under våren 1975. Dessutom planerar centralbyrån att sätta i gång ett utvecklingsarbete avseende en motsvarande indelningsgrund för hushåll.

Fru JACOBSSON (m):

Herr talman! Jag vill tacka finansministern för svaret. Det var ju ett exakt svar på de formella frågor som jag ställde om den arbetsgrupp som sedan 1965 har arbetat med en ny socialgruppsindelning och när man kunde vänta sig ett förslag från den gruppen.

Finansministern hänvisade till den delrapport med förslag till en socio-ekonomisk gruppering av individer vilken skickades ut på remiss i slutet av 1974. Jag fick också den upplysningen att arbetet skall fortsätta inom statistiska centralbyrån och att nästa fråga som man skall ta itu med gäller en motsvarande indelningsgrund för hushållen. Jag har med tillfredsställelse noterat att individen, inte hushållet, har lagts till grund för den första undersökningen. Hustrun får alltså enligt detta klassificeringssystem en plats efter sitt eget yrke, inte enbart efter mannens.

Nu skall jag givetvis inte här föregripa den utredning och det arbete

som pågår inom statistiska centralbyrån. Allt det där är mycket intressant, men jag skall inte uppta tiden med att gå in på några tekniska detaljer när det gäller det framlagda förslaget. Men jag kan inte underlåta att passa på tillfället att göra några kommentarer. Jag menar nämligen att dessa frågor inte har enbart akademiskt intresse.

En indelning av människor i ett samhälle vid en viss given tidpunkt kan i stort sett tjäna två olika ändamål. Man kan använda indelningen som ett instrument för beskrivning av eller forskning om företeelser i ett samhälle, men man kan också använda indelningen i propagandasyfte.

Om man beskriver det gamla romarrikets samhällsstruktur med att tala om indelning av människor i patricier, ryttare, plebejer och slavar får man därmed också en indelning lämpad för propaganda mot slaveriets upphörande. I flertalet äldre samhällen fanns denna möjlighet på grund av samhällsstrukturen.

I det förslag till socio-ekonomisk indelning som nu är ute på remiss föreslås olika indelningssystem. Det mest differentierade systemet har en indelning som bygger på inte mindre än 82 kategorier. Det säger sig självt att inte ens finansminister Sträng skulle kunna utpeka en av de 82 klasserna som särskilt undertryckt av de 81 övriga. Det föreslagna systemet kommer sannolikt inte att lämpa sig för någon form av propaganda, och detta av den enkla anledningen att vårt svenska samhälle i dag är så oerhört mycket mer flexibelt och mångfasetterat än det gamla romerska att den sortens propaganda i dag inte längre är meningsfull.

Den föreslagna indelningen kommer antagligen att bli ett utmärkt instrument för forskning om beteenden såväl sociologiskt och psykologiskt som politiskt, men den kommer inte att lämpa sig för propaganda. Därför tror jag att det finns risk för att den gamla indelningen i socialgrupp 1, 2 och 3 kommer att leva kvar i den politiska demagogin, och jag vill av den anledningen säga några ord om denna socialgruppsindelning. Den bygger, som finansministern också framhöll i sitt svar, på en indelning efter yrken enligt ett system från 1911, men den är i sin struktur – och det är det intressanta – i linje med det marxistiska synsättet, enligt vilket man i huvudsak indelar samhället i två grupper. Man kan kalla dessa grupper för underklass och överklass, man kan kalla dem för socialgrupp 1 och socialgrupp 3. Det finns många andra varianter på benämningarna. Men vitsen med den marxistiska tankegången är att framhålla de två klasserna som antagonister till varandra. Man spelar på motställningen mellan förtryckande och förtryckta.

Både här och utomlands har man för länge sedan gått ifrån denna grova indelning för undersökningar av vetenskaplig typ. Man plockar i stället ut de speciella kriterier man behöver för den undersökning man vill göra – yrke, inkomstens storlek, utbildning etc. Så gjorde man i en undersökning som påbörjades på 1960-talet och som i stort sett fullbordades i våras, nämligen klientelundersökningen som hade till uppgift att kartlägga orsakerna till ungdomsbrottsligheten. De undersökningar som ligger till grund för U 68 har också skett med vissa kriterier hos

föräldrarna som bas. Där har man diskuterat rekryteringen från olika grupper av människor till högskolorna.

När man nu för ut resultaten av de här nämnda undersökningarna i debatten talar man märkligt nog inte längre om kriterierna. U 68 är ett utomordentligt exempel på det. När man går ut i debatten talar man i stället om socialgrupper. Man talar om att barn till föräldrar i socialgrupp 1 dominerar den högre utbildningen, i synnerhet på vissa linjer. Man talar om att barn till föräldrar i socialgrupp 3 skulle utgöra en mindre andel av dem som slutför studierna till en examen.

Men hur blir det om man inte vet vad som menas med socialgrupper, om man inte vet hur stora dessa är? Hur blir det om hela socialgruppsindelningen är diffus? Hur kan man då veta om en student som står vid löpande bandet och paketerar falukorv på halvtid skall räknas till socialgrupp 1 därför att pappan är byrådirektör eller om en student med viss förmögenhet, t. ex. radhus och sportbil, skall räknas till socialgrupp 3 därför att pappan är metallarbetare?

Förutom att debatten blir meningslös så länge man utgår från en socialgruppsindelning av den gamla grova typen, som man inte kan definiera, ligger här en annan fara, och det är väl detta som är det allvarliga. Man kan genom att använda sig av detta grova system missa någonting väsentligt – nämligen möjligheter att diskutera de olika kriterierna var för sig, t. ex. föräldrarnas utbildning, teoretisk eller praktisk, och studiestimulansen i hemmet. Socialgruppsindelningen är trubbig och den vädjar till ett politiskt känslöengagemang.

Av dessa anledningar vill jag passa på tillfället att uttala som ett önskemål att man i samband med presentationen av den förfinade socioekonomiska indelningen bestämt tar avstånd från den gamla socialgruppsindelningen och klart säger ifrån att den saknar all förankring i verkligheten i dag.

Med detta anförande, under vilket herr talmannen övertog ledningen av kammarens förhandlingar, var överläggningen slutad.

§ 5 Om skolutbildningens framtida inriktning

Fru statsrådet HJELM-WALLÉN erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels fru *Söders* (c) den 4 februari anmälda interpellation, nr 28, till herr utbildningsministern, dels herr *Wikströms* (fp) den 4 februari anmälda fråga, nr 65, och anförde:

Herr talman! Fru Söder har till chefen för utbildningsdepartementet ställt följande frågor:

1. Vilka områden anser statsrådet det vara särskilt viktigt att lå belysta genom det s. k. MUT-projektet inom skolöverstyrelsen?
2. I vilka former ämnar statsrådet bereda riksdagen och riksdagspartierna tillfälle att ta ställning till de frågor om skolans framtida inriktning

som blir ett resultat av arbetet inom MUT-projektet?

Herr Wikström har frågat mig vilka syften MUT-projektet har och på vilket sätt riksdagen kommer att få möjlighet att påverka det.

Då både interpellationen och frågan behandlar samma problem bör de besvaras i ett sammanhang. Enligt fastställd ärendefördelning ankommer det på mig att lämna svaret. Innan jag går in på svaret vill jag lämna en kort redogörelse för tillkomsten av det s. k. MUT-projektet.

Det åligger skolöverstyrelsen bl. a. att tillse att utbildningen i fråga om innehåll och metoder fortlöpande förnyas och förbättras i takt med utvecklingen i samhället och nya rön inom forskningen. Det ankommer på riksdag och regering att fatta beslut om skolans mål och huvuddragen av dess innehåll. På skolöverstyrelsen ankommer det att genom ett fortlöpande läroplansarbete utfärda kompletterande anvisningar, samla erfarenheter och successivt vidta eller föreslå de förändringar som erfarenheter och utveckling motiverar.

Då den nya läroplanen för grundskolan, fastställd av Kungl. Maj:t 1969, började tillämpas startade skolöverstyrelsen omedelbart arbetet med en uppföljning av läroplanen för denna skolform. Arbetet kom att betecknas Läroplansuppföljning för grundskolan. På motsvarande sätt inleddes ett uppföljningsarbete avseende gymnasieskolan genom läroplansarbetet i gymnasieskolan. Strax därefter inleddes arbetet inom projektet Målbestämning och utvärdering, det s. k. MUT-projektet. Detta tillkom för att samordna arbetet med att konkretisera de i läroplanerna uppställda målen. Samtidigt ville man försöka finna bättre metoder för utvärderingen av skolans verksamhet.

MUT-projektet kom att ledas av en särskild ledningsgrupp. Denna blev också samordnande organ för de nyss nämnda projekten för grundskolan och gymnasieskolan. Principerna för MUT-projektet har tillstyrkts av skolöverstyrelsens pedagogiska nämnd. Därefter har de godkänts av verkets styrelse den 3 april 1974. Dessa principer publicerades i ett specialnummer av Aktuellt från skolöverstyrelsen i maj 1974. I detta sammanhang vill jag erinra om att skolöverstyrelsens pedagogiska nämnd tillkom efter beslut av 1971 års riksdag samt att nämnden har en delvis parlamentarisk sammansättning.

För kontakter med olika intressenter utanför verket knöts på ett tidigt stadium till de båda läroplansprojekten referensgrupper i vilka ingår representanter för såväl personal-, elev- som föräldraorganisationer jämte kommun- och landstingsförbund. Till MUT-projektet kopplades redan i inledningsskedet en referensgrupp med företrädare för bl. a. myndigheter och arbetsmarknadsorganisationer. Vidare anlätades särskilda forskningskonsulenter.

MUT-arbetets första etapp var att med utgångspunkt i bl. a. enkäter, inspektörsrapporter och konferenser skissera ett utvecklingsprogram för grundskolan och gymnasieskolan. Det material som framkom genom detta arbete har sammanställts i en debattpromemoria som har remissbehandlats.

Arbetets andra etapp har inriktats på att klarare precisera läroplanernas övergripande mål samt målen för skilda ämnen. Olika arbetsgrupper har arbetat fram de första utkasterna till mer precisa och detaljerade målgivelser. Några av dessa har också försöksvis blivit utprovade i praktiskt skolarbete. Resultatet av dessa utprovningar är enligt vad jag har erfärut av naturliga skäl varierande. Det är en ny uppgift att försöka mer noggrant och detaljerat än vad läroplanerna gör ange de olika ämnesmålen och samtidigt beakta de för skolan gällande övergripande målen. Några nämrvärda tidigare erfarenheter, vare sig svenska eller utländska, att falla tillbaka på finns inte.

Hela MUT-projektet har under 1974 kommit att omfatta ett 40-tal ämnen, omkring 20 för vardera grundskolan och gymnasieskolan. Totalt har omkring 400 personer i större eller mindre omfattning varit inkopplade på projektet.

Erfarenheterna av det hittills bedrivna arbetet inklusive den preliminära utprovningen av förslag till målbeskrivning i ett antal ämnen har, efter vad jag inhämtat från skolöverstyrelsen, gjort det möjligt att börja utarbeta det första förslaget till en modell för utformning av målavsnitt i läroplanssupplement. Med stöd av en sådan modell, om den nu kan göras tillräckligt allmängiltig, är avsikten att senare arbeta fram supplement till läroplanen, som kan hjälpa lärarna i det dagliga skolarbetet. Dessa supplement avses, i alla de fall då detta över huvud taget visar sig möjligt, uppta alternativa studieplaner mellan vilka lärare och elever skulle kunna välja vid planeringen av arbetet för läsåret och terminen.

Med tanke på att det finns elever som löper risk att lämna skolan utan tillräckliga grundläggande kunskaper och färdigheter i vissa basämnen har man i arbetet också försökt att ange vad som skall anses tillhöra det minimum av kunskaper och färdigheter som skolan bör tillse att alla elever har när de lämnar skolan.

Som jag har nämnt har resultaten av de försöksvis gjorda utprovningarna varit varierande. Skälen härtill kan vara flera. Dels är skillnaderna mellan olika ämnen stora, dels är skillnaden i arbetssätt mellan olika lärare naturligen betydande. Vad som har visat sig vara en framkomlig väg och en god avvägning i ett ämne har i ett annat inte kunnat tillämpas med samma lätthet, i vissa fall kanske inte alls. Vad som i ett ämne för vissa lärare har visat sig vara en god avvägning mellan frihet och en detaljerad målbeskrivning har av andra betraktats som en alltför hård styrning. Andra åter har ansett sig ha fått otillräcklig hjälp därför att målet har angivits för vagt och ofullständigt.

Mot bakgrund av de erfarenheter man hittills har vunnit överväger skolöverstyrelsen, enligt vad jag har erfärut, att koncentrera arbetet på ett mindre antal ämnen. Syftet är att genom en sådan koncentration åstadkomma en konkret anknytning till skolarbetet. På detta sätt avser skolöverstyrelsen att relativt snabbt och i ett begränsat antal ämnen kunna utprova den modell för läroplanssupplement som har framtagits inom MUT-projektet.

Enligt min mening är en fortlöpande läroplansuppföljning en av skolöverstyrelsens mest centrala uppgifter, vilket också framgår av gällande instruktion. De övergripande målen för skolan måste starkt betonas i läroplansarbetet. Det finns även ett starkt behov av att precisera bas-kunskaper och basfärdigheter i vissa ämnen för att därigenom för skolan utpeka en miniminivå som varje elev skall uppnå.

Jag vill vidare framhålla att det läroplansarbete som har bedrivits och lett fram till nuvarande supplement inte har inneburit bindande anvisningar för skolans arbete. Supplementen skall ses som ett stöd i planeringen och vid genomförandet av undervisningen. Läroplansuppföljningen måste beakta att skolarbetet även fortsättningsvis måste präglas av ett betydande utrymme för både lärare och elever att påverka det egna arbetet.

Utgångspunkterna för skolöverstyrelsens läroplansarbete är skollag, skolstadga och läroplanernas allmänna delar, dvs. de dokument som har fastställts av riksdagen och regeringen. Jag utgår från att skolöverstyrelsen alltid, för den händelse arbetet inom ett projekt skulle motivera detta, i god tid underställer regeringen de avvikelser från fastställda förutsättningar som kan behöva övervägas innan dessa företas. Jag vill i detta sammanhang åter crinra om att den pedagogiska nämnden, i vilken bl. a. riksdagen är företrädd, kommer att följa arbetet.

I den mån förändringar vidtas i MUT-projektet förutsätter jag att skolöverstyrelsen även överväger eventuella konsekvenser för behovet av insyn och medverkan från olika grupper.

Fru SÖDER (c):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet Hjelm-Wallén för svaret på min interpellation.

Förutsättningarna för en diskussion kring MUT-projektet har ju sedan interpellationen framställdes förändrats genom SÖ:s beslut att fortsätta utvecklingsarbetet i andra former än tidigare och, som vi nyss hörde, med koncentration på vissa ämnen. Detta gör det emellertid inte mindre angeläget att här i kammaren föra en debatt kring utvecklingsarbetet i skolan.

Vi är många som ställt stora förväntningar på det utvecklingsarbete som bedrivs såväl inom SÖ som i skilda utredningar. F. n. upplever vi en intensiv debatt i skolfrågorna, främst med anledning av SIA-utredningens förslag. I den debatten har det förekommit en stor osäkerhet om hur mycket MUT-projektet kan komma att påverka SIA-utredningens förslag. Många har ansett att resultaten av dessa båda arbeten är oförenliga och att myndigheterna av det skälet inte har velat ha en bred debatt om MUT, ett påstående som jag emellertid inte ställer mig bakom. Men det var bl. a. mot den bakgrunden som jag ställde min interpellation.

Det är viktigt att utvecklingsarbetet på skolans område ständigt kan drivas vidare. Låt mig uttrycka en förhoppning om att arbetet även i de aviserade förändrade formerna kommer att bedrivas med stor öp-

penhet. En öppen och allsidig debatt är en förutsättning för ett framgångsrikt utvecklingsarbete. Det omfattande arbete som skett inom MUT-projektet kommer därvid säkerligen att vara till mycket stor nytta, om det – som jag hoppas – används på ett riktigt sätt, dvs. till stöd och hjälp både för den enskilde eleven och för läraren när det gäller att uppnå goda grundläggande basfärdigheter. Att söka tillgodose allas behov av basfärdigheter i grundläggande ämnen är något av det mest betydelsefulla i strävan att ge alla barn och ungdomar någorlunda likartade studiemöjligheter.

Jag är medveten om svårigheterna att avväga detaljerade råd och vägledningar mot risken för medveten eller omedveten centralstyrning. Möjligheten till individualisering för eleven och handlingsfrihet för läraren för att uppnå läroplanens mål får inte omintetgöras. I detta avseende upplever jag att mycket detaljerade anvisningar indirekt skulle kunna minska friheten i skolan genom sin påverkan på läromedlens utformning och att vi här måste följa utvecklingen med den yttersta noggrannhet.

Vissa frågor står enligt min mening i förgrunden när det gäller utvecklingsarbetet på läroplanssidan. Det är, som jag tidigare sagt, nödvändigt att se till att eleverna får de grundläggande färdigheter som behövs för fortsatta studier eller för en meningsfull funktion i samhället och arbetslivet. Med grundläggande färdigheter avser jag då inte bara läs-, skriv- och räknefärdigheter, utan jag vill i lika hög grad peka på de praktiska färdigheter vi allesammans behöver litet mera av.

Jag ser även en fara i att inte ge baskunskaperna ett stort utrymme inom ett brett både teoretiskt och praktiskt fält. I detta avseende har enligt min mening Lgr misslyckats. Vi har fått en överteoretiserad skola, där en del elever har så svårt att finna sig till rätta att de inte ens tillgodogör sig de mest väsentliga kunskaperna. Riksdagen har också gjort en markering i detta sammanhang för ett ökat inslag av praktik. Jag utgår från att detta ställningstagande kommer att vara vägledande för utvecklingsarbetet även i de nya former som det skall bedrivas i.

Herr talman! Det är mer än tre år sedan vi från centerpartiets sida väckte en motion med krav på bättre balans mellan teori och praktik på grundskolans högstadium. Riksdagen delade vår uppfattning och ansåg att synpunkterna borde tillgodoses inom läroplansuppföljningen för grundskolan – LUK. Jag har förståelse för att man måste skynda långsamt när det gäller de rätt komplicerade läroplansfrågorna. Men nog borde vi snart kunna få se vissa resultat av 1972 års motionerande. Jag delar statsrådets uppfattning att en fortlöpande läroplansuppföljning tillhör skolöverstyrelsens viktigaste uppgifter. Jag ser det som naturligt om SÖ i den uppgiften försöker få en så bred kontaktyta som möjligt. Pedagogiska nämnden är bara en del av SÖ:s kontaktvägar, men även dess roll i utvecklingsarbetet kan behöva förstärkas. Det är mycket anmärkningsvärt att pedagogiska nämnden inte var informerad om de ändringar som skedde i MUT-arbetet för några veckor sedan – ett arbete som dock berör 400 personer direkt. Inte heller har, enligt vad jag erfarit, givits

något besked härom till utbildningsutskottet vid dess behandling av de motioner som väckts i denna fråga.

Statsrådets svar beträffande riksdagens framtida insyn utgår från att denna som hittills skall ske genom pedagogiska nämnden i vilken parlamentariker ingår. Detta kan inte ur riksdagens synpunkt vara en tillfredsställande lösning om inte en förändring sker i nämndens instruktion och arbetssätt så att den direkt kan påverka skeendet i utvecklingsarbetet. Likaså bör sammansättningen ses över och få en större parlamentarisk bredd.

Jag vill gärna fråga om statsrådet Hjelm-Wallén är beredd att vidta några åtgärder i detta avseende. Det har alltid varit en styrka i det svenska utbildningsväsendet att de genomgripande reformerna haft en bred politisk förankring i riksdagen. För framtiden måste vi försöka upprätthålla denna linje för att vi inte skall få en snedvriden skoldebatt som inte gagnar någon, minst av allt de barn och ungdomar det gäller.

Det går inte heller, som statsrådet säger i svaret, att passivt avvakta om man inom MUT-projektet eller andra delar av SÖ:s verksamhet avviker från de övergripande målen. Jag hoppas att statsrådet vill medverka till att riksdagen garanteras en sådan insyn att ingen kan ifrågasätta öppenheten i diskussionen kring utvecklingsarbetet på skolans område. Inte minst måste detta gälla preciseringen av de övergripande målen som är aviserade och hur dessa mål skall uppnås. Här är det verkligen viktigt att riksdagen och även de andra parterna som är involverade i skoldebatten, föräldrar och fackliga organisationer, får insyn och att det kommer till stånd en mycket bred debatt.

Låt mig slutligen uttrycka min glädje över den livliga utbildningsdebatt som vi har i dag ute i landet. Den debatten kommer att utgöra grundvalen för reformarbetet inom skolan för lång tid framöver. Det ankommer på oss politiker att medverka till att den debatten förs i en positiv anda och på ett konstruktivt sätt. Detta kräver dock att även vi blir informerade och garanterade insyn.

Fröken HÖRLÉN (fp):

Herr talman! Först vill jag tacka statsrådet Lena Hjelm-Wallén för svaret på Jan-Erik Wikströms fråga. Då Jan-Erik Wikström inte har möjlighet att ta emot svaret har jag lovat att göra det i hans ställe.

Statsrådets svar gav en klar redovisning av den principiella fördelningen av ansvaret mellan riksdag och regering å ena sidan och skolöverstyrelsen å den andra med avseende på målformulering och utvecklingsarbete för utbildningen. Den praktiska tillämpningen av dessa principer har emellertid uppenbarligen medfört en del svårigheter. Kring skolöverstyrelsens MUT-projekt, Målbestämning och utvärdering, har brutit ut en livlig debatt. Detta är inte i och för sig något att förvåna sig över då det arbete projektet handlar om nog måste betraktas som en av SÖ:s viktigaste uppgifter, som statsrådet också angav i sitt svar.

I debatten har ifrågasatts om inte en parlamentarisk granskning av

MUT-projektet borde ske. Det naturliga vore, såvitt jag förstår, att skolöverstyrelsens pedagogiska nämnd handhar en sådan granskning. Den har ju på initiativ av riksdagen omkonstruerats för detta ändamål. Efter det som på senaste tiden hänt med MUT-projektet är man därför undrande över bl. a. i vilken utsträckning den pedagogiska nämnden varit och är inkopplad i beslutet om nedläggningen av MUT-projektet. Så långt jag vet har pedagogiska nämnden inte varit informerad i förväg om det som hände i förra veckan, lika litet som vi i utbildningsutskottet var det trots att vi strax innan hade haft besök från SÖ. Då nämnden enligt statsrådets svar för sin del godkänt principerna för uppläggningsen av MUT-projektet, är det naturligt att den också får säga sitt ord vid en eventuell nedläggning.

Kritik har också riktats mot MUT-projektet i fråga om risken för central styrning av undervisningen i en utsträckning som skulle beskära den relativa friheten för läraren i valet av lärostoff. En del av de exempel på målpreciseringar som MUT presenterat har onekligen pekat i den riktningen. Nu säger man från MUT-projektets sida att de preciseringar som skall göras endast handlar om förslag som det står den enskilde läraren fritt att använda eller inte. Men det hindrar inte att förslag av den typ som presenteras i t. ex. historia i praktiken torde medföra en stark styrning i all synnerhet om de kompletteras med centrala prov i samma anda. I detta sammanhang kan man f. ö. peka på det som statsrådet väl känner till att även gällande läroplaner med supplement på sina håll tolkas som föreskrifter i stället för de rekommendationer de uttryckligen är avsedda att vara.

När nu arbetet inom skolöverstyrelsen vad gäller målbestämning och utvärdering tydligen står inför en omdaning är det därför angeläget att få veta efter vilka riktlinjer man tänker arbeta. Tydligen fick MUT-projektet alltför bred uppläggning. Det kanske hade varit en fördel om det mera framstått som en del av skolöverstyrelsens löpande ansvar – inte som något särskilt märkvärdigt eller omvälvande.

Som jag tidigare sagt måste det höra till skolöverstyrelsens viktigaste uppgifter att genom mål- och utvärderingsarbete ge lärare hjälp i undervisningsarbetet. Jag är därför tacksam för att statsrådet poängterar att läroplansuppföljningen måste beaktas och att skolarbetet också fortsättningsvis måste präglas av ett betydande utrymme för både lärare och elever att påverka det egna arbetet. Därvid tror jag det är viktigt att mål- och utvärderingsarbetet syftar till att framställa alternativa förslag till studiegångar. Det kräver en genomtänkt metodik och en klok pedagogik för att fylla detta syfte, men arbetet kommer säkert att i längden löna sig eftersom man har större möjligheter att den här vägen få lärarna med i samspelet.

Statsrådet berör i sitt svar också som hastigast mål- och utvärderingsarbetets inriktning på att klarare precisera läroplanernas övergripande mål. I redovisningen i övrigt nämns ingenting om denna punkt. Det skulle vara intressant att höra om man i arbetet hittills fört några diskussioner

om läroplanernas övergripande mål. Inte minst på detta område gäller också att det är angeläget att riksdagen får så god kontakt som möjligt med det planeringsarbete som pågår.

Sammanfattningsvis skulle jag inför det fortsatta mål- och utvärderingsarbetet inom SÖ vilja ställa följande frågor till statsrådet:

1. På vilket sätt är skolöverstyrelsens pedagogiska nämnd inkopplad då det gäller omläggningen av arbetet inom SÖ med målbestämning och utvärdering av undervisningen? Överväger man därvid en förstärkning av pedagogiska nämndens förankring i riksdagen?

Jag vill säga att jag i det sammanhanget delar Karin Söders värderingar.

2. Hur tänker man sig att i det fortsatta arbetet ge riksdagen möjlighet till insyn?

3. Vad avses med arbetets inriktning på att klarare precisera läroplanernas övergripande mål?

Fru SUNDBERG (m):

Herr talman! Riksdagen kommer i morgon att behandla utbildningsutskottets betänkande nr 3. Därvid skulle, om allt hade gått sin gilla gång, kammaren också behandlat en motion från fru Mogård och mig i vilken vi i en hemställan till riksdagen begärde att det till skolöverstyrelsens projekt Målbestämning och utvärdering i skolan, MUT, skall knytas en parlamentariskt sammansatt referensgrupp.

När vi i utskottet hade behandlat motionen, kom meddelandet genom pressen att MUT-projektet skulle läggas ned, och vi har i morgon ingen möjlighet att ta ställning till motionen eller MUT-projektet som sådant. Det var därför glädjande att vi fick möjlighet i dag att av statsrådet Hjelm-Wallén få synpunkter på den fortsatta behandlingen inom skolöverstyrelsen och inom departementet av målbestämning och utvärdering i skolan.

Låt mig börja med att citera vad statsrådet anför i slutet av sitt svar:

”Enligt min mening är en fortlöpande läroplansuppföljning en av skolöverstyrelsens mest centrala uppgifter, vilket också framgår av gällande instruktion. De övergripande målen för skolan måste starkt betonas i läroplansarbetet. Det finns även ett starkt behov av att precisera baskunskaper och basfärdigheter i vissa ämnen för att därigenom för skolan utpeka en miniminivå som varje elev skall uppnå.”

Jag instämmer helt och fullt i den delen av svaret. Detta är ju också grunden, på vilken hela MUT-projektet vilar.

Vi har från moderata samlingspartiets sida i stort varit positiva till MUT-projektet. Det var med andra ord inte med någon större glädje som vi, som jag nyss nämnde, genom pressen erfor att MUT-projektet skall läggas ned. Statsrådet uttryckte sig i sitt svar litet mera försiktigt. Det är ju skolöverstyrelsen som kommer att fatta beslut i denna fråga.

Att vi inte var negativa till projektet berodde givetvis på att vi inom MUT-projektet såg en möjlighet att säkra basfärdigheter och baskunskaper hos dagens elever, men naturligtvis också – vilket har betonats

Tisdagen den
4 mars 1975

*Om skolutbildning-
ens framtida
inriktning*

i statsrådets svar – på att MUT-projektet även innebar att man skulle finna bättre metoder för utvärdering av skolverksamheten. Just utvärderingssidan är absolut nödvändig när man håller på med läroplansförändringar och målbestämningar för skolan och skolarbetet.

Underlaget för ett utvecklingsprogram var ju första etappen i MUT-projektet, och våren 1973 utsändes en diskussionspromemoria på remiss. Yttranden med anledning av promemorian kom för ett år sedan. Skulle man på något sätt kritisera detta, kan man säga att redan där märktes den tendens till elephantiasis som kom att prägla MUT-projektet och som kanske också är grundorsaken till dess död. Redan i denna promemoria togs upp sådana frågor som skola, hem, fritid, arbetsformer och arbetslag, periodläsning, nivågruppering, klassföreståndarfunktion, resursfrågor osv. Man kan alltså tro att jag här redovisar frågorna i SIA-betänkandet, men samma frågor kom upp i denna promemoria i samband med MUT-projektet. Jag vill gärna säga att detta i och för sig – frånsett att det är dubbelarbete – var intressant därför att frågorna här hölls på en realistisk och verklighetsnära grund, och det gjorde också att de remissyttranden som kom var värdefulla. Det kom ju fram att man ganska enigt begärde att inga drastiska och snabba förändringar när det gällde läroplanerna skulle komma till stånd. Man ville ha – vilket också framförts här tidigare i dag – en distinktare målbeskrivning, och man ville ha ett klart fastställande av basfärdigheterna, samtidigt som man givetvis – som alltid måste ske vid en läroplans revidering – framförde krav på nya moment i undervisningen.

Nu säger statsrådet i sitt svar – efter att ha redovisat detta arbete, som totalt kom att sysselsätta ungefär 400 personer – att arbetet ändå skall fortsätta på något sätt. Jag har personligen svårt att förstå att man lägger ned ett projekt när man står inför de svårigheter som uppkommit i samband med att projektet vuxit och kontroversen mellan de övergripande och de detaljerade målen blivit mer påtaglig; en stor del av meningen med det hela var ju att skapa en utvärdering! Och enligt den planläggning som förelåg för MUT-projektet skulle också under detta år ha påbörjats en utvärdering av projektet som sådant.

Nu befinner vi oss alltså i den situationen att statsrådet säger att erfarenheterna har gjort det möjligt att börja utarbeta det första förslaget till en modell för utformning av målavsnitt i läroplanssupplementet. Den möjligheten har man alltså fått genom det arbete som MUT har bedrivit. Men vem skall utvärdera detta? En viktig del i MUT-projektet utgjordes av utvärdering, och om man nu lägger ned projektet kan man alltså sitta och utforma modellerna medan utvärderingsmomentet kommer att åsidosättas. Såsom jag bedömer det är detta en kraftig försämring av läroplansarbetet jämfört med uppläggningsen i MUT-projektet.

Jag vill också gärna erinra om en annan sak som tydligen kommer att försvinna och som fanns med när det gällde målsättningen för projektet, nämligen att ledningsgruppen skulle fungera som samordnande organ för läroplansuppföljningen i grund- och gymnasieskola. Man har

konstaterat att just dessa separata läroplansutformningar i många fall har inneburit dubbelläsning på vissa avsnitt, medan andra avsnitt inte har blivit behandlade seriöst i vare sig grundskola eller gymnasieskola. Man kunde i MUT-projektet se en möjlighet att skapa uniformitet i hela utbildningsgången. Denna möjlighet försvinner, som jag ser det, också i samband med att MUT-projektet läggs ned.

Vad som var bra med det hela var också att normer för basfärdigheter och baskunskaper skulle ha blivit fastställda. Mängden nya moment har ökat, och naturligtvis har trängseln medverkat till att det har blivit svårt att prioritera. I målbestämningen ligger, enligt vad som också är fastslaget i riktlinjerna för arbetet, en stegvis prioritering av olika områden, som skall skapa den av mig förut nämnda kontinuiteten i utbildningen och en komplettering mellan olika ämnen, så att dubbelinläring respektive det som jag kallar överhoppning undviks.

Men naturligtvis ger en målprecisering, vilket också sägs, en säker grund för utvärderingen och en bättre grund för läraren när det gäller betygsättningen. För den totala utvärderingen finns SÖ:s pedagogiska nämnd – låt vara att, såsom fru Söder och fröken Hörnlén tidigare här har berört, direktiven till denna nämnd är ofullständiga.

Nu är vi i den situationen att det sitter en annan utredning – 1973 års betygsutredning – som arbetar på grundval av skolöverstyrelsens hösten 1972 överlämnade förslag om ett kursrelaterat betygssystem. Man kan alltså se en klart parallell funktion mellan betygsutredningen och MUT-projektet. Mål och utvärdering och kriterier för utvärderingen – inte minst viktigt – skulle fastställas med utgångspunkt i MUT-projektet, och sedan skulle betygsutredningen arbeta efter de riktlinjer som gavs i direktiven till utredningen. Då kan man ställa frågan: Var hamnar nu betygsutredningen? Eller kan det vara på det sättet att betygsutredningen i sitt arbete har kommit till den situationen att den egentligen inte vill ha några målrelaterade betyg och därför skulle bli lidande av att det fanns fastställda mål för utbildningen av den typ som MUT-projektet skulle vara med om att åstadkomma? Sambandet däremellan har inte berörts, och jag skulle här vilja ställa en direkt fråga till statsrådet Hjelm-Wallén: Kommer arbetet inom betygsutredningen att påverkas av nedläggningen av MUT-projektet, och kommer arbetets inriktning inom betygsutredningen att förändras på grund av att man då inte har den hållfasthet som MUT-projektet från början var avsett att ge?

Fru Söder har tidigare berört sambandet mellan MUT-projektet och SIA, och jag har inget ytterligare att tillägga om detta. Jag vill bara till sist rikta ytterligare en fråga till statsrådet i anslutning till hemställan i min motion om att man skall säkra ett direkt parlamentariskt inflytande i läroplansarbetet. Det gäller här inte bara hur detta parlamentariska inflytande skall säkras. Något som MUT-projektet hade men som inte läroplansgrupperna inom SÖ har är en referensgrupp med representanter för de olika fackförbunden, TCO, SACO, LO osv. Kommer inflytandet från dessa grupper, om nu MUT-projektet läggs ned, att säkras på något annat sätt i SÖ:s fortsatta läroplansarbete?

Tisdagen den
4 mars 1975

*Om skolutbildning-
ens framtida
inriktning*

Herr GILLSTRÖM (s):

Herr talman! Eftersom jag är ordförande i pedagogiska nämnden skulle det kanske vara orätt av mig att inte gå in i denna debatt.

Det är alldeles givet att pedagogiska nämndens ställning från början varit ganska oklar. Jag vill därmed dock inte ha sagt att det inte är möjligt att följa de instruktioner som givits för dess arbete. Men eftersom nämndens uppgift var helt ny när dess arbete började, har detta under en ganska lång inledande period varit mycket trevande. Jag tror att man bör ge en nämnd som denna, med en så pass svår uppgift, tid på sig att komma in i en riktig arbetsgång.

Det är fråga om ett rådgivande organ. Nämnden har helt nyligen, inför den 1 juli 1975 då mandatperioden för nämndens nuvarande ledamöter går ut och nya eventuellt kan tillkomma, gjort en genomgång av det arbete som bedrivits under de gångna åren och försökt komma fram till en uppfattning om hur nämnden borde fungera i fortsättningen. Vi har funnit att det är lämpligt att nämnden tills vidare fungerar som ett rådgivande organ. Nämnden har dock även utvärderande uppgifter, och skolöverstyrelsens styrelse har i vissa avseenden också delegerat beslutsfunktioner till pedagogiska nämnden.

Jag måste tyvärr bekräfta uppgiften från några av de tidigare talarna, att pedagogiska nämnden inte blev informerad om planerna för MUT-projektet. Av en tillfällighet kom tidningarna att behandla MUT-projektet samma dag som pedagogiska nämnden var kallad till sammanträde, vilket föranledde mig att omedelbart ta kontakt med generaldirektören för skolöverstyrelsen. Vi kunde alltså då omedelbart få information om vad som hade inträffat, vilket jag tror var mycket nyttigt för nämndens framtida arbete.

Jag vill tillägga att det är bra att det visas ett så stort intresse för pedagogiska nämndens arbete. Men jag måste ändå säga att detta intresse vad gäller centerpartiet är synnerligen nymornat. Under nästan två hela år i början av nämndens arbete kom en centerpartiledamot i nämnden inte till ett enda av dess sammanträden. Han avsåg sig så småningom uppdraget på grund av bristande tid. Det tog alltså nära två år innan centerpartiet behagade sända en representant att delta i pedagogiska nämndens arbete. Därför tycker jag att det är så mycket mera glädjande att fru Söder nu säger att hon gärna ser att pedagogiska nämnden får en starkare ställning i framtiden – vad hon nu menar med detta. I första hand bör man då kanske se till att det egna partifolket deltar i det arbete som bedrivs.

Fru statsrådet HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Jag vill börja med ett svar till de tre första talarna, som alla påstod att beslut hade fattats och att MUT-projektet nu lagts ned. Riktigt så är ju inte fallet.

Ännu föreligger det intet beslut om att förändra MUT-projektet. Enligt vad jag erfarit kommer SÖ:s styrelse att behandla frågan denna vecka,

och det är då beslut kommer att fattas. Vad som hänt är att ledningen inom verket har tagit ställning till projektet. Detta ställningstagande innebär en koncentration av arbetet till nio ämnen och vidare att MUT-arbetet inte längre skall utgöra ett eget projekt utan ingå i det vanliga läroplansarbetet. Herr Gillström påpekade nyss att den pedagogiska nämnden har fått information sedan verksledningen gjort sitt ställningstagande.

Det har spekulerats om orsakerna till att verksledningen tagit denna ställning. Enligt de informationer som jag har fått är anledningen att projektet svällt ut och blivit för omfattande. Därigenom har många kommit att känna osäkerhet inför arbetet. Det har blivit svåröverblickbart. Inom skolöverstyrelsen har det också sedan en längre tid diskuterats om de vägar efter vilka man arbetat inom projektet var framkomliga. Liksom meningarna varit delade i den allmänna opinionen har de varit det inom verket.

SÖ-ledningen har alltså, som jag tolkat det, inför tveksamheten i fråga om projektets omfattning och osäkerheten om framkomstmöjligheterna i dess arbete förordat att ambitionsnivån skall sänkas och arbetet inordnas i det vanliga läroplansarbetet. De erfarenheter som projektet hittills har givit kommer naturligtvis att tillföras det kontinuerliga läroplansutvecklingsarbetet. Det arbete som gjorts kan alltså inte på något sätt ses som bortkastat.

Fru Sundberg frågade om betygen. Betygsutredningen är ju i arbete, och frågan bör egentligen inte ställas till mig utan till den utredningen.

Om vi skall gå över till ett målrelaterat eller kursrelaterat betygssystem, gör tillgång till supplement med mera precisa målbestämningar otvivelaktigt uppgiften lättare för den enskilda läraren att utvärdera den enskilda elevens prestationer. Väl utarbetade supplement till läroplanen kan därför förväntas ge en så konkretiserad komplettering av läroplanens mål och innehåll att lärarna – vare sig de arbetar enskilt eller i lärarlag – får tillräckligt goda utgångspunkter för en utvärdering av sitt eget och elevernas arbete.

Arbetet i betygsutredningen pågår för fullt. Just nu diskuteras det som utredningen själv har resonerat om – det har fästs på papper i en betygspromemoria – livligt ute i mycket vida kretsar. Synpunkter på den här debattpromemorian kan inlämnas till utredningen fram till den 1 juni.

Jag tror inte att utredningen menar att MUT-projektet skall ses som en förutsättning för att man skall kunna föra betygsutredningens arbete i hamn. Betygsutredningen arbetar alltså vidare.

Beträffande insynen diskuteras just nu i utbildningsutskottet riksdagsledamöternas insyn. Den frågan ämnar jag inte här beröra. Mera allmänt vill jag däremot säga att jag menar att det är mycket viktigt att läroplansarbetet pågår i stor öppenhet. Konkretiseringen av de allmänna målen bör ske som en naturlig framväxt i skolans vardagsarbete, där alltså många människor deltar i processen.

De inslag som MUT-arbetet har haft i referensgrupper med representanter från personalorganisationer, elev- och föräldraorganisationer liksom landstingsförbund och kommunförbund tror jag innebär kontakter som verket alltfört vill tillförsäkra sig. Jag förutsätter att så kommer att vara fallet i det fortsatta arbetet.

Till slut vill jag konstatera att debatten om MUT i långa stycken har varit förvirrad – icke här i riksdagen i dag men väl ute i massmedia. Jag hoppas att vi kan vrida den debatten rätt igen, så att vi får en livlig utbildningsdebatt som vilar på vad som myndigheter och politiker verkligen står för – och så att debattörer icke grundar sin kritik på hypotetiska resonemang.

Fru SÖDER (c):

Herr talman! Beträffande pedagogiska nämnden är väl problemet att den visserligen är rådgivande – och jag tycker att den alltfört skall vara rådgivande – men att det inte finns regler för när man i läroplansarbetet måste ta råd av den. I vissa fall tar skolöverstyrelsen råd av pedagogiska nämnden, i andra fall gör man det inte. Det är väl närmast en fråga om hur man beskriver pedagogiska nämndens arbetssätt.

Jag kan förstå herr Gillström när han säger att man i början är trevande i arbetet och försöker hitta nya vägar. Det har jag all respekt för, och det är därför som jag också har sagt att jag tror att det är viktigt att man utvecklar arbetet inom pedagogiska nämnden och inte inrättar något nytt organ – det leder inte alltid till förbättringar. Man bör ta lärdom av de erfarenheter som man har haft under de år då nämnden har arbetat.

Beträffande centerpartiets representation har vi ingen ordinarie ledamot i pedagogiska nämnden. Enskilda ledamöter får själva svara för sitt agerande. Jag vet att vi nu i varje fall har en aktiv ledamot i pedagogiska nämnden. Var och en som arbetar politiskt vet att det ibland kan hända att man får – eller tar på sig – ett uppdrag men efter en tid finner att man inte har tid för det. Att man då avsäger sig uppdraget är väl bara något som inger respekt.

Till fru Hjelm-Wallén vill jag också säga att jag i mitt anförande icke talade om nedläggning av MUT-projektet. Man skall nu fortsätta arbetet med att precisera mera detaljerade anvisningar för basfärdigheter, och jag är glad att det arbetet fortsätter – det var vad jag sade i mitt tidigare anförande. Vi behöver utveckla detta arbete och dra lärdom av det arbete som redan är nedlagt.

Utvärderingssidan är oerhört betydelsefull. På vilket underlag skulle vi fatta beslut i riksdagen, om vi inte hade utvärdering av det arbete som pågår? Som fru Hjelm-Wallén här sade är det fråga om de mångas arbete.

Jag avslutade mitt tidigare anförande med att säga samma sak som fru Hjelm-Wallén framhöll här, nämligen att vi politiker har en viktig uppgift – att dels föra en saklig debatt, dels föra den på ett positivt sätt. Även om det har varit storm kring MUT-projektet, tror jag att

vi kan få ut mycket positivt av det om vi ser till att det används på rätt sätt.

Fru SUNDBERG (m):

Herr talman! Jag gjorde i mitt anförande en hänvisning till att skolöverstyrelsen skulle fatta definitivt beslut i den här frågan. Men jag vill gärna erinra om att vi i utskottet icke har kunnat behandla motionen av mig och fru Mogård vidare mot bakgrund av det besked som nått oss om eventuell nedläggning av MUT-projektet.

Vidare vill jag erinra om betydelsen av att vi har klart för oss att det är fastställt vad MUT-projektet skall innehålla, och om skolöverstyrelsen beslutar om nedläggning av MUT-projektet är det som återstår resultat av arbetet inom MUT-projektet, men det är inte ett nedbantat MUT-projekt, om detta inte klargörs. Det gäller åtminstone om man skall döma efter de mål och riktlinjer som fastställts för projektet i fråga.

Statsrådet Hjelm-Wallén sade att betygsutredningen arbetar och att den nog skall föra sitt arbete i hamn. Jag delar den uppfattningen – jag är helt på det klara med att det förhåller sig så. Men jag vill gärna uttrycka farhågor för att man i det arbetet i högre grad kan ställa sig fri från målpreciseringar när det gäller kunskaper och basfärdigheter eller med andra ord kanske komma till resultatet att betyg är något ont och bör ges så sällan som möjligt och i så liten utsträckning som möjligt. Jag är medveten om att statsrådet inte kan uttala sig om detta, eftersom utredningen fått sina direktiv och arbetar efter dessa.

Jag vill tacka statsrådet Hjelm-Wallén för vad hon säger allra sist i svaret:

”I den mån förändringar vidtas i MUT-projektet utgår jag från att skolöverstyrelsen även överväger eventuella konsekvenser för behovet av insyn och medverkan från olika grupper.”

Jag hoppas att jag i det beskedet kan lägga in – inte minst mot bakgrund av vad fru Hjelm-Wallén sade här nyss – att statsrådet själv kommer att medverka till att så blir fallet. Skillnaden mellan referensgrupperna för MUT-projektet och referensgrupperna för läroplansuppföljningsarbetet, som jag redovisade förut, är ju inte att Landstingsförbundet och föräldra- och lärarorganisationer är representerade – det är de i bägge fallen. Det är i stället löntagarorganisationerna på arbetsmarknaden som inte är representerade, och jag hoppas att jag kan ta statsrådets uttalande i svarets sista mening som en försäkran att vi kan räkna med en förbättrad insyn såväl från parlamentarikerna i någon form som från löntagarorganisationerna, dvs. de grupper som inte har möjlighet att följa det fortsatta läroplansarbetet, om MUT-projektet läggs ned.

Jag vill också instämma i statsrådets beklagande av den förvirrade debatt som på många håll har förts när det gäller MUT-projektet och dess möjligheter. Detta har kanske i stor utsträckning förts över till betydande delar av skoldebatten som sådan. Även jag uttalar förhoppningen

Tisdagen den
4 mars 1975

*Om skolutbildning-
ens framtida
inriktning*

att debatten i framtiden skall vara fri från sådana överdrifter som förekommit och att vi skall kunna föra en saklig och konstruktiv debatt.

Fröken HÖRLÉN (fp):

Herr talman! Det är ju riktigt som statsrådet säger att något formellt beslut om nedläggning av MUT-projektet har inte fattats förrän skolöverstyrelsen gjort detta. Men det skulle väl vara utomordentligt förvånande om skolöverstyrelsen här kom till något annat resultat än det som aviserats inom verksledningen.

Vidare är det på det sättet att även om MUT-projektet i den form det hittills haft läggs ned och det i stället blir en större koncentring inom mål- och utvärderingsarbetet, så kommer behovet av uppföljning från riksdagens sida att vara lika stort. Därför är det självklart att också pedagogiska nämnden i fortsättningen får följa arbetet och göra det – som jag ser det – på ett mer ingående sätt än vad som tidigare har varit möjligt. Att det har blivit ett sådant rabalder i skolöverstyrelsen vittnar ju om att det behövs en bättre uppföljning av dessa frågor också från riksdagen.

I vad sedan gäller betygsutredningen, som jag är ledamot av, täcker statsrådets framställning vad som där bör sägas. Vi har ännu inte i utredningen tagit ställning till vilken form den kommande betygsskalan eller betygen över huvud taget skall få, och därför kan jag inte uttala mig närmare om den saken.

Slutligen vill jag säga att jag väl knappast fick något svar på den sista frågan som jag ställde till statsrådet, alltså den som gällde vad som avses med arbetets inriktning att klarare precisera läroplanernas övergripande mål. Det beror kanske på att det är omöjligt att där ge något svar. Men jag vill ändå säga att just den punkten är mycket känslig också ur politiska aspekter, och där är det därför särskilt angeläget att pedagogiska nämnden är väl informerad och får följa det arbete som där bedrivs.

Herr GILLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag tycker att fru Söder slätade över centerpartiets roll i pedagogiska nämnden. Det är ju inte alldeles ovanligt att i den statliga förvaltningen ha nämnder där både ordinarie ledamöter och suppleanter arbetar med utgångspunkt i ungefär samma förutsättningar. Och det är just vad pedagogiska nämnden har gjort. Vi har mycket sällan behövt skilja på vem som är ordinarie och vem som är suppleant. Jag kan t. ex. nämna att den som är vice ordförande i pedagogiska nämnden är suppleant från de borgerliga partierna.

Det sades också här att det inger respekt att man avsäger sig därför att man har för mycket att göra. Ja, det håller jag gärna med om. Men om någon utnämns den 1 juli 1971 och avsäger sig den 30 november 1972 tycker jag att vederbörande har varit med alldeles för länge och borde ha förstått redan tidigare att han inte hade tillräckligt med tid och kraft att ägna åt pedagogiska nämndens arbete. Och när sedan nästa

centerpartist utnämns den 1 december 1972 men inte kommer till sammanträdena förrän ett halvt år senare, så kan man möjligen fråga sig om detta verkligen enbart är en personlig angelägenhet eller om det är en partiangelägenhet. Men vad man gör åt detta i centerpartiet har jag ju inte med att göra. Jag har bara velat lägga till rätta vad fru Söder här tidigare sade.

Nr 29

Tisdagen den
4 mars 1975

*Om utnyttjande av
lediga platser inom
gymnasieskolan*

Fru statsrådet HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Jag svarade inte på frökens Hörléns fråga angående de övergripande målen, och fröken Hörlén förstod kanske själv varför. Det är mycket svårt att konkretisera de övergripande målen. Det var också där som MUT-projektet skulle vara nydanare. De erfarenheter som projektet hittills givit måste föras vidare till allt läroplansarbete men också till de nio ämnen där man nu har för avsikt att gå vidare med att utpröva den modell man har kommit fram till. Det är mycket litet gjort hittills i dessa frågor både i Sverige och utomlands, alltså att i de enskilda ämnesmålen direkt ange vad undervisningen skall innehålla, att få med någonting om elevens sociala och känslomässiga utveckling och att t. ex. konkret säga hur "samverkan" skall behandlas i ett delmål i något ämne.

Låt mig slutligen konstatera att jag inte har någon anledning att här kommentera vad övriga talare anfört, men efter den upprörda debatt som förts i pressen och efter allt det rabalder – som någon sade – som förekommit, är det mycket positivt att vi här i parlamentet har kunnat ha en så avspänd debatt i dessa frågor och att kunna konstatera att vi i stort sett är överens. Jag noterar med stor tillfredsställelse det intresse för läroplansutvecklingen som finns här i riksdagen och, tror jag, även ute bland allmänheten. Det är mycket bra om vi alla kan delta i arbetet med dessa frågor i större utsträckning än som hittills skett.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Om utnyttjande av lediga platser inom gymnasieskolan

Fru statsrådet HJELM-WALLÉN erhöll ordet för att besvara herr *Enlunds* (fp) den 7 februari anmälda interpellation, nr 33, till herr utbildningsministern, och anförde:

Herr talman! Herr Enlund har frågat chefen för utbildningsdepartementet vilka åtgärder som har vidtagits och vad som ytterligare kan göras för att utnyttja de lediga platserna inom gymnasieskolan med särskild hänsyn till det stora antalet sysslösa ungdomar. Enligt fastställd ärendefördelning ankommer det på mig att besvara interpellationen.

Som jag har anfört i årets budgetproposition är ett grundläggande mål för gymnasieskolan att ge möjlighet till utbildning för ungdomen i direkt anslutning till grundskolan. Någon tendens till minskat intresse för gymnasial utbildning de senaste åren kan inte förmärkas. Antalet behöriga

Tisdagen den
4 mars 1975

*Om utnyttjande av
lediga platser inom
gymnasieskolan*

förstahandssökande till gymnasieskolans linjer har legat på en relativt konstant nivå mellan 1971 och 1974 trots att antalet 16-åringar har minskat något. Intresset för direkt övergång från grundskolan till gymnasieskolan tenderar att öka något. Av eleverna i grundskolans årskurs 9 söker ca 85 % till gymnasieskolans linjer och linjeanknutna specialkurser. Den faktiska övergången från grundskolan till gymnasieskolan var dock något lägre.

Till detta kommer att många ungdomar väljer att senare återgå till utbildning, varför gymnasieskolan innevarande budgetår dimensionerats till 100 400 elevplatser eller 94,6 % av antalet 16-åringar. Härutöver finns i gymnasieskolan 29 330 elevplatser i specialkurser som inte är direkt grundskoleanknutna.

De korta specialkurserna för arbetslös ungdom i gymnasieskolan har 1973/74 berett utbildning för ca 3 000 och 1974/75 för ca 2 000 ungdomar. Härigenom har ungdomar beretts utbildning i gymnasieskolan genom utnyttjande av ledig kapacitet.

En markant förskjutning av efterfrågan från teoretisk utbildning till mer utpräglat yrkesinriktad utbildning har emellertid ägt rum. Antalet behöriga förstahandssökande till de tvååriga mer utpräglat yrkesinriktade linjerna var således 1974/75 ca 50 000 jämfört med knappt 36 000 läsåret 1971/72, dvs. en ökning i elevintresset med ca 40 % på fyra år. Den kraftiga ökningen av intresset för dessa linjer har till viss del kunnat mötas.

I årets budgetproposition har jag också anfört att bl. a. elev efterfrågan motiverar att antalet elevplatser på de mera utpräglat yrkesinriktade linjerna ökas mera.

Trots det stigande intresset för gymnasieskolutbildning har andelen lediga elevplatser tenderat att öka och utgjorde i september 1974 8,5 % av det totala antalet platser. Mer än hälften av de lediga platserna förekommer på de teoretiskt inriktade linjerna. Speciella omständigheter som bidrar till att det blir lediga platser i gymnasieskolan är dels de allttjämt könsbundna valen, dels att en del elever som har intagit till gymnasieskolan inte tar sina platser i anspråk.

De lediga platser som finns i gymnasieskolan beror framför allt på en bristande överensstämmelse mellan ungdomarnas efterfrågan på gymnasieskolutbildning och tillgången på utbildningsplatser. En fullständig anpassning av platstillgång till sökandefterfrågan är inte möjlig bl. a. beroende på resursbegränsningar och arbetsmarknadsskäl. Som exempel på resursbegränsningar kan nämnas de relativt höga kostnaderna för investeringar i lokaler och utrustning för vissa mer utpräglat yrkesinriktade utbildningar och brist på praktikplatser.

De siffror jag har redovisat visar att det till stor del är den kraftiga intresseförskjutningen från teoretisk till mer utpräglat yrkesinriktad utbildning som förklarar de lediga elevplatserna. Några av de yrkesinriktade studievägarna har dock också viss outnyttjad kapacitet, framför allt på linjerna för distribution och kontor, för bygg- och anläggningsteknik samt

för konsumtion.

Dimensioneringen av gymnasieskolan måste ske med beaktande av såväl elevernas önskemål som arbetsmarknadens behov. Det är inte möjligt att låta enbart en av dessa faktorer styra dimensioneringen. En sammanvägning måste ske. Eleverna får genom studie- och yrkesorienteringen och genom den allmänna samhällsliga informationen en bild av arbetsmarknadens efterfrågan. Detta medför att elevernas val delvis kommer att avspegla arbetsmarknadens efterfrågan. Därutöver måste emellertid särskild hänsyn tas till de långsiktiga utvecklingstrenderna på arbetsmarknaden. Gymnasieskolans resurser i form av utrustning och lokaler är bundna till kommunerna och är avpassade för vissa elevantal. Att resurserna är bundna på detta sätt är en av anledningarna till att det inte är möjligt att göra snabba omkastningar av dimensioneringen av gymnasieskolan från år till år för att möta kortsiktiga förändringar i elev efterfrågan och arbetsmarknadens behov. Det får därför bli mer långsiktiga trender som styr utvecklingen.

Detta får dock inte tolkas så att gymnasieskolans organisation inte skulle behöva göras mera rörlig. Gymnasieskolan måste också vara flexibel i den meningen att den anpassas till de stora variationer som förekommer i årskullarnas storlek. År 1980 beräknas t. ex. årskullen 16-åringar vara 10 000 personer större än 1976, vilket självfallet ställer stora krav på en utökning av gymnasieskolans intagningskapacitet under de närmaste åren.

Undersökningar visar att större delen av de ungdomar som är arbetslösa saknar utbildning efter grundskolan. Ungdomsarbetslösheten är således avsevärt mindre bland ungdomar som genomgått gymnasieskolan. Särskilt gäller detta för dem som genomgått någon mer utpräglad yrkesinriktad utbildning. Mot denna bakgrund spelar studie- och yrkesorienteringen en särskilt viktig roll för att motverka och nedbringa ungdomsarbetslösheten.

En ny och utvidgad organisation av studie- och yrkesorienteringen med större resurser infördes både i grundskolan och i gymnasieskolan den 1 juli 1974. Den skall efter en försöksperiod om fem år på nytt underställas riksdagen. I skolöverstyrelsens anvisningar till studie- och yrkesverksamheten betonas särskilt behovet av samverkan mellan skola och arbetsförmedling och där anges vilka åtgärder som rutinemässigt bör ingå i uppföljningsarbetet.

Jag vill i detta sammanhang också peka på att man inom arbetsmarknadsutbildningen har vidtagit särskilda åtgärder för ungdomar under 20 år. Under budgetåret 1973/74 påbörjade 12 400 ungdomar under 20 år någon form av arbetsmarknadsutbildning och 1 500 befann sig i kursen arbetsliv och utbildning, s. k. ALU-kurser. Därtill kommer att ca 2 500 ungdomar har påbörjat utbildning med stöd av den s. k. femkronan.

Avslutningsvis vill jag framhålla att regeringen med stor uppmärksamhet följer det av herr Enlund uppmärksammade problemet. Bl. a. i detta syfte har jag under hösten 1974 tillkallat en särskild arbetsgrupp

Nr 29

Tisdagen den
4 mars 1975

*Om utnyttjande av
lediga platser inom
gymnasieskolan*

*Om utnyttjande av
lediga platser inom
gymnasieskolan*

för gymnasieskolfrågor knuten till utbildningsdepartementet. Gruppen har till uppgift att föreslå förbättringar i utbildningsmöjligheterna för ungdomar i 16–19-årsåldern både på kortare och längre sikt. Jag räknar med att gruppen successivt kommer att lägga fram sina förslag.

Dessutom behandlas problemen med arbetslösheten bland ungdomarna inom sysselsättningsutredningen.

Herr ENLUND (fp):

Herr talman! Statsrådet Hjelm-Wallén har givit ett utförligt svar på min interpellation, och jag tackar för det.

I svaret nämns flera orsaker till att alla platser i gymnasieskolan inte kan utnyttjas. Särskilt pekar statsrådet på den bristande överensstämelsen mellan elevernas linjeval och tillgången på platser inom de olika linjerna som har uppkommit, bl. a. därför att intresset har förskjutits från teoretisk till mera yrkesinriktad utbildning och på att den förskjutningen har ägt rum ganska snabbt och varit ganska kraftig.

Vi är helt överens om att dimensioneringen av gymnasieskolans olika linjer inte kan göras enbart efter elevernas val. Hänsyn måste också tas till möjligheterna att få arbete efter slutad utbildning. Jag kan också instämma i statsrådets påpekande att snabba omkastningar i gymnasieskolans organisation inte kan göras och att det måste bli den långsiktiga trenden som styr utvecklingen.

Om vi nu är överens om att de tre faktorerna elevernas önskemål, arbetsmarknadens behov av utbildad arbetskraft och samhällets resurser måste vägas samman vid dimensioneringen av gymnasieskolan, blir det en angelägen uppgift inom studie- och yrkesorienteringen att ge varje elev information, så att han eller hon i sitt eget val gör motsvarande överväganden. De väldiga variationer som vi nu har i förhållandet mellan antalet elevplatser och antalet sökande tyder på att den nya SYO-organisationen har en utomordentligt viktig funktion att fylla.

I statsbudgeten redovisas att det innevarande läsår fanns 253 sökande per 100 platser till vårdlinjen och 206 sökande per 100 platser till fordonsteknisk linje. För bygg- och anläggningsteknisk linje var motsvarande siffra bara 73 och för träteknisk linje 54. Jag nämner dessa siffror endast som exempel, men med utgångspunkt i dem finns det anledning att ställa ett par frågor. Den första frågan är om den nya SYO-organisationen tillfredsställande har lyckats lösa sin uppgift att ge information om utbildningsmöjligheter på de olika linjerna och om möjligheten att få jobb när utbildningen är färdig och om man tillräckligt klart och kraftigt har understrukit hur viktigt det är att eleverna väljer ett annat alternativ för den händelse de inte får igenom sitt förstahandsval? Detta är viktigt för att de utbildningsresurser som gymnasieskolan har skall kunna utnyttjas. Svaret på frågan hur SYO-organisationen har lyckats får man försöka finna när man bedömer organisationen efter de fem försöksåren.

En annan fråga kan formuleras så här: Är dimensioneringen mellan

de olika linjerna rätt avvägd? Jag vill inte bestrida att den kan vara någorlunda riktigt avvägd – om man nämligen förutom elevönskemålet också väger in de andra två faktorerna, arbetsmarknadens behov och samhällsresurserna. Men jag menar att det är mycket viktigt att frågan om avvägningen hålls levande i ett läge där ett stort antal ungdomar i gymnasieåldern går utan sysselsättning. Under den senaste delen av förra året beräknades arbetslösheten inom åldersgruppen 16–19 år uppgå till 7,2 %. De förbättringar som inträtt i jämförelse med föregående år beträffande ungdomsarbetslösheten i stort gäller sannolikt inte de allra yngsta årskullarna, dvs. de som befinner sig i gymnasieåldern. Folkpartiet har vid flera tillfällen sagt att man inte kan acceptera en hög ungdomsarbetslöshet därför att den kan skada människor för hela livet, och jag nämner också detta i min interpellation. Att inte finna en plats, att känna sig överflödiga är något som kan få en förödande verkan på den unga människan. Framför allt kan man inte godta en situation där betydande utbildningsresurser står outnyttjade samtidigt som ungdomar i skolåldern går utan sysselsättning. Garantier bör skapas för att ungdomen erbjuds antingen sysselsättning eller en meningsfull utbildning. Det är en målsättning som jag hoppas kommer med i den bedömning som den tillsatta arbetsgruppen för gymnasieskolfrågor så småningom kommer att göra. Jag tycker mig ha utrymme för den förhoppningen, eftersom statsrådets utförliga svar kan uppfattas som positivt. Jag tar också fasta på det löfte som statsrådet ger i svaret att regeringen uppmärksammat skall följa de här problemen.

Fru statsrådet HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Personalen inom SYO-verksamheten uträttar, menar jag, ett mycket gott arbete. Vi bör gå vidare på det området.

Betygsutredningen har diskuterats tidigare, och den kan komma med på ett hörn även i detta sammanhang. På förslag av 1973 års betygsutredning genomförs nu en försöksverksamhet med både modifierat intagningsförfarande till gymnasieskolan och en förstärkning av studie- och yrkesorienteringen. Det innebär att man i ett fyrtiotal kommuner arbetar särskilt med uppsökande studie- och yrkesorientering, som syftar till att förebygga sysselsättningsproblem eller andra sociala problem bland ungdomarna, dvs. just den målgrupp vi nu talar om.

Det är mycket viktigt att fånga in arbetslösa ungdomar, och därför bör man göra olika slags försök. Det sker bl. a. på grundval av betygsutredningens förslag. Dessutom gör många länskolnämnder och kommuner försök. Även den arbetsgrupp jag nämnt kommer att undersöka möjligheterna att gå fram på de vägarna.

Genom en utvidgning av SYO-arbetet torde det bli större möjligheter att ge de nämnda målgrupperna mer information och personlig rådgivning, något som kan bidra till en större övergång till gymnasieskolan. På det sättet kan man också spåra upp arbetslösa ungdomar och påverka dem till ett utbildningsval eller till sysselsättning.

*Om utnyttjande av
lediga platser inom
gymnasieskolan*

Herr Enlund tog också upp frågan huruvida dimensioneringen är riktigt avvägd. Det är många olika faktorer som här skall vägas in. Bara för att något belysa konsekvenserna av en ändring av dimensioneringen inom gymnasieskolan vill jag peka på vad årets förslag angående dimensioneringen betyder när det gäller kraven på utrustning. En omfördelning av utbildningsplatserna från mindre utpräglat yrkesinriktade linjer och studievägar till mer utpräglat yrkesinriktade som föreslås i årets budgetproposition medför ett ökat medelsbehov för utrustning med 20 milj. kr. Det innebär att anslaget för undervisningsmateriel inom gymnasieskolan i stort sett fördubblas. Den linje som här drar den allra största kostnaden är den verkstadstekniska linjen, där utrustningen med statsbidragsberättigad undervisningsmateriel kostar 700 000 kr. per klass.

Vårdlinjen nämndes också. Ett problem när det gäller denna linje är tillgången på praktikplatser. Det gäller f. ö. inte bara frågan om praktikplatser för de studerande på vårdlinjen, utan praktikplatser behövs också inom annan vårdukesutbildning. Den resursbegränsningen måste tas i beaktande. Vi har ändå i underlaget för ställningstagandet i 1975 års budgetproposition inom departementet räknat med att utbildningsplatserna på just vårdlinjen skall öka med 500 nästa år, alltså en mycket kraftig utvidgning.

Herr ENLUND (fp):

Herr talman! Jag tackar för de kompletteringar som statsrådet gjorde i sitt andra inlägg.

När det gäller SYO-organisationen kan jag instämma i att de som arbetar inom denna gör en god insats. Men jag tror att man speciellt under uppbyggnadsskedet kan ha vissa svårigheter. Varje person som arbetar med dessa uppgifter har ett betydligt större antal elever att lära känna och arbeta med än vad fallet var i den gamla organisationen med yrkesvalslärare. Men att man inom SYO-organisationen gör ett gott arbete efter de förutsättningar man har vill jag inte bestrida.

Statsrådet säger vidare att det är viktigt att fånga upp den arbetslösa ungdomen. Det var den egentliga anledningen till att jag ställde min interpellation.

Sedan talar statsrådet om vissa svårigheter när det gäller dimensioneringen, bl. a. att utrustningsfrågorna kan vara svåra att lösa, i varje fall att göra det relativt snabbt. Det är väl emellertid svårt att hävda att just den avvägning som görs i årets budgetproposition är den helt riktiga. Jag vill inte rikta någon skarp kritik mot den, men kanske man ändå skulle kunna tänka sig att de mest eftersökta linjerna gavs något utökade resurser även om den andra faktorn vi måste räkna med, nämligen arbetsmarknadens behov, inte för dagen pekar i den riktningen. Ingen utbildning är så specialiserad att den inte är av värde även inom ett annat yrke än det man åsyftar med utbildningen.

Dessa synpunkter tycker jag väger särskilt tungt i ett läge där alter-

nativet för de ungdomar som inte tas in i gymnasieskolan är att gå utan sysselsättning.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Föredrogs och hänvisades
Propositioner
Nr 9, 24 och 39 till utbildningsutskottet

§ 8 Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets betänkanden nr 2–6, skatteutskottets betänkanden nr 2–4, justitieukskottets betänkanden nr 2–5, lagutskottets betänkanden nr 2–4, försvarsutskottets betänkanden nr 1–6, socialförsäkringsutskottets betänkanden nr 1–3, kulturutskottets betänkande nr 2, utbildningsutskottets betänkanden nr 2 och 3, näringsutskottets betänkande nr 7 samt civilutskottets betänkande nr 2.

§ 9 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningarna nr 38 och 39.

§ 10 Anmäldes och bordlades
Proposition
Nr 51 om extra bidrag till kommuner och landstingskommuner

§ 11 Kammaren åtskildes kl. 18.12.

In fidem
SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert

Nr 29

Tisdagen den
4 mars 1975

*Om utnyttjande av
lediga platser inom
gymnasieskolan*